

Dr. Germalj Lavo
Dvorakova 6/II
L J U B L J A N A

ISTRA

Bez krvi nema slobode; ona se
ne dobiva, ona se uzima.
Bjerson.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

BAZOVICA

Ne treba doći 6. septembra i 17. oktobra da se sjetimo četvorice strijeljanih u Bazovici i puljske žrtve Vladimira Gortana. Uspomene ovakve vrste ne blijede i zalo nisu potrebne kalendarske asocijacije da nam ih osviježe. Dok u toku vremena sve stvari gube svoje konture i pomalo nestaju, dotle heroji koji su položili svoje živote u borbi protiv nasilja i nepravde trajno zadržavaju svoj lik. Ako se za čovječanstvo gube okolnosti pod kojima su se ovi žrtvovali i raskida ona uska veza s mjestom i vremenom u kojem su živjeli, oni time prelaze lokalne granice, izdižu se iz vremenske ograničenosti i postaju općim simbolima u borbi za slobodu. Njihovo značenje ne postaje time manje određeno i izrazito.

Za nas međutim sinove naroda, za kojega su Gortan, Bidovec, Marušić, Miloš i Valentić dali svoje mlade živote, ne može se raskinuti veza sa zemljom i vremenom. Ta zemlja suviše je izmučena i natopljena krvlju i suviše nam je draga, a vrijeme je samo zbroj neizbrisanih nepravda i nasilja koja se danomice zbivaju. Gortan i oni od Bazovice preblizu su nam i predobro su nam poznate i razumljive okolnosti pod kojima se odigrala njihova tragedija, da bi oni mogli za nas biti neka legenda. Oni to i ne trebaju postati. Neka ostanu potpuna realnost sa svim pojedinostima koje su se dogodile za njihovih posljednjih dana pred smrt: neka ostanu nezaboravljivi specijalni tribunal i njegov pretsjednik Cristini, neka se zna za Zennara koji se iznevjerio časnoj dužnosti branitelja i preuzeo ulogu državnog odvjetnika, neka ostanu u pameti čitava ta paradna komedija iznad koje se visoko uzdiglo jedino dostojanstvo onih svežanih mladića kojima su u leda uperili pušane cijevi.

Procesi Specijalnoga tribunala jesu iznimke u sudovanju ovih posljednjih par stoljeća, i oni su bili od evropske štampe oglašeni kao inkvizitorska praksa. No ta usporedba je daleko blaga. Sudovanje toga izvanrednoga tribunala nadmašuje postupke negdašnjih inkvizicija, koja je tokom slobodnih vremena zadobila sve oznake najgorog revolucionarnog institucija. Trščanski i puljski procesi nisu bili sudovanje; to je bila samo osuda diktirana mržnjom i osvetoj koja je izbijala iz pogleda, kretnja i riječi svih onih koji su se suprotstavili neomoljivoj mladitici u kavezu. Nema zacijelo slučajeva u historiji koji bi bio sličan onome advokata Zennara koji je umjesto da svoje klijente brani jednostavno ih optuživao. Koji je odvjetnik do danas rekao, da bi optuženi, koje on brani, imali biti osuđeni kaznom najstrožom, kaznom koju se on ne usuđuje niti spomenuti? To je moguće samo ondje gdje je savjest ne prva i najveća instanca, nego posljednja i najniža.

Trščanski proces karakterističan je za sve ovakve reakcionarne sisteme kao što je talijanski fašizam. Fašistički sistem u potrazi za idejama pokušava pronaći svoje teoretsko opravdanje, ali kada ga se ima prosuditi onda je važnije da se pokaže na to kako se on ispoljuje u praksi. Onda će se kod njega pokazati odsustvo svake moralne osnove, a jedino vidljivo bit će gole bajonete koje drže fašističku zgradu. Proganjanja, konfinacije, zatvaranja postaju svakodnevnim potrebom da se spasi ono što počiva samo na sili. To je slabost koju se mladina razide. Fantje se u ustajali i zabavljali, orožnici pa so jih začeli razganjati in obdelovati s kopitl svojih pušk. Teda so vinjeni fantje nastopili tudi s silo in enega orožnika dobro natepli. Orožniki so se zatekli v

DANICA GOLJEVŠČEK OSUĐENA NA 2 GOD. KONFINACIJE

Trst, septembra 1933. — Pred par mjeseci bila je u Trstu uhapšena grupa slovenskih omladinaca, a među njima i gospođica Danica Goljevšček iz poznate trščanske familije. Za njezinu se sudbinu nije dugo znalo ništa, dok napokon

nije 15. augusta osuđena od trščanske provincijske komisije za konfinaciju na dvije godine konfinacije. Kao boravište određeno joj je malo mjestance Avigliano kod Potenze.

STOPAR I REBEC OSUĐENI NA KONFINACIJU

Drago Milič pod strogim nadzorom

Trst, septembra 1933. — U nadopunu vijesti o konfinaciji Danice Goljevšček javljamo, da su od uhapšenih zajedno s njome osuđeni od trščanske konfinacijske komisije i Slavko Rebec na 5 godina konfinacije a

omladinac Stopar na 2 godine konfinacije. Drago Milič, koji je bio s njima u zatvoru, nije osuđen na konfinaciju pušten je na slobodu i nalazi se pod strogim policijskim nadzorom.

SJEĆANJA I UPOREDBE S CRISTINIJEVIM

koji je još prije procesa izjavio, da će Gortan biti strijeljan

Zagreb, septembra 1933. Poznato je, da se doskora ima vršiti veliki proces protiv onih, koji su navodno zapalili berlinski parlament. Kaže se, da je njemački parlament zapaljen od hitlerovaca, samo da bi to bio povod za progon antihitlerovskih elemenata, ali optuženi su neki komunisti. Pred nekolicom je dana hitlerovski list »Dortmunder General Anzeiger« pisao, da se osuda okrivljenih može smatrati gotovom činjenicom i već određenom.

Tim povodom jedan pariški list osvr-

će se na ovaj veliki cinizam i upozorava, da je to moguće samo pod fašizmom, da se govori o osudama prije nego li je proces uopće započeo i prije nego li se ustanovilo, da li su optuženi krivi. Taj list upoređuje to što piše hitlerovski list s onim, što se dogodilo prije Gortanovog procesa u Puli, kad je pretsjednik Specijalnog Tribunala general milicije Cristini, u jednoj izjavi, koju je dao novinama, rekao, da će biti streljanja. Tako izgleda fašistička pravda, kaže pariški list, u Italiji i u Njemačkoj.

IZAZOVNE FAŠISTIČKE MANIFESTACIJE U NOVOJ VASI

Otkrivanje spomen-ploče renegatu učitelju Černecki

Pazin, septembra 1933. — U Novoj Vasi kod Poreča, poznatom našem nacionalnom selu, osnovao se jedan komitet, koji ima za cilj, da na dan 15. oktobra, proslavi mučenika Marcela Černecka, koji da je bio »odličan talijanski učitelj i patriota« i koji je umro za vrijeme rata u koncentracionom logoru negdje u Austriji. On je, kako piše »Piccolo«, zajedno sa župnikom Don Tosom, okupljao prije rata oko sebe onu grupu, koja se dizala protiv »slavenskog vala«. »Piccolo« kaže, da je svako istarsko mjesto imalo u ono vrijeme po nekog takvog »heroja za talijanstvo« i takvi su ljudi bili »duhovni vodje« naroda. Za-

slugom renegata i narodnog izdajice Černecke koji se je »prodao Legi Nazionalne« dobila je Nova Vasa talijansku školu, osnovao je zabaviste za »narodnjavanje« slavenske djece, glazbu Legini red. Komitet, koji se ovih dana osnovao ima za zadaću, da imenuje školu u Novoj Vasi imenom učitelja Černecke: »Marcello Černecka«, a u apročelju škole bit će uzidana mramorna spomen ploča, koja će govoriti o njegovim zaslugama za talijanstvo Istre. Ta će ploča za naš narod biti spomen na čovjeka, koji je bio izdajica i zločinac prema svom rođenom narodu...

OBMEJNE IZKAZNICE ODVZETE

Idrija, 2. sept. (Agis). Kakor javljajo, so italijanske oblasti pobrale posebne izkaznice onim, ko imajo svoja posestva tudi na jugoslovanski strani. Te izkaznice so dale pravico lastniku,

da si je nakupil v Jugoslaviji določeno količino živil in drugega, kot kavo, sladkor, moko. Zdaj tega ne smejo več. Morajo hoče fašizem s to ukinitvijo izkaznic zbojšati položaj trgovine?

Z OROŽNIKI SO SE SPOPADLI

V Markovščini pod matarsko občino je bilo 16. julija opasilo in ples. Ob policijski uri so karabinjeri zahtevali, da se mladina razide. Fantje so se ustajali in zabavljali, orožniki pa so jih začeli razganjati in obdelovati s kopitl svojih pušk. Teda so vinjeni fantje nastopili tudi s silo in enega orožnika dobro natepli. Orožniki so se zatekli v

neko hišo, ki so jo fantje dalj časa s kamenjem bombardirali. Še tedaj, ko je en orožnik ustrelil skozi okno, niso odnehal, ampak se skrili za hišni vogal. Ko se je moč zavžite pljače nekoliko polegla, so se srditeži počasi porazgubili. Pozneje je bilo pet zaprtih. Taki so sadovi desetletne kulturne pustošitve v Juljski Krajini. (Slovenec).

koč toga, več mora iti dalje ispitujući da nade one prave uzroke koji su doveli do Bazovice. Fašizam, koji besprimjerno nasiljima i atentatima na život izaziva otpor, morao je pritom osjetiti da odgovornost pada najposlije samo na nj. Nijedan Talijan ako mu samo za tren pade na pamet jedan od četvorice strijeljanih mladića, ne može zalajati da su se žrtvovali za one iste ideale, koji su u smrt odveli Oberdanka i druge koje Italija slavi kao nacionalne heroje. Toga se uza svu svoju okorjelost mora sjetiti i fašizam. Tu je onaj »leden šiljak« koji dušu dira i tu ima svoj izvor izvještano junaštvo koje se očituje u zastrašivanju ne-moćnih.

Talijanski fašizam ne bi bio ono što jest, kada ne bi bio potpuno preuzeo ulogu stare Austrije na Jadranu. U postupku s drugim narodnostima fašizam ju je čak daleko nadmašio, jer je politika ove stare monarhije prema narodnostima tek blijeda slika prema onome kako današnja Italija postupala s Slovincima i Hrvatima. Historijska je fatalnost da svi sistemi koji počivaju na reakciji ne vide dalje od nosa i da ih ni iskustvo drugih ni njihovo vlastito ne učini ničemu. U neprestanoj bojazni od progona, lačaju se u svoju obranu sredstava koja samo pospješuju onaj proces koji se nad njima ima neminovno prije ili kasnije izvr-

šiti. Italija bi u tom pogledu mogla biti u povoljnijem položaju, jer ima pred sobom iskustvo austrijske monarhije. Austrijska kratkovidnost dala je, kako kaže Vivante, mlakom trščanskom irenditizmu ono što mu je trebalo — mučenika u osobi Oberdanka, mladića s njemačkim imenom, a slovenskoga porijekla. Italija je toga mladića koji je nosio oružje da ubije Franju Josipa i bio kod prelaza granice uhvaćen, izdigla kao jednoga od svojih najvećih heroja. Njegovim imenom krsti ona ulice, kasarne i puni školske udžbenike i s pravom ističe njegovu žrtvu, koja je proistekla iz plemenitih osjećaja mlade duše zagrijane idejom nacionalizma. Za Austriju, za koju je Italija predstavljala oličenje nacionalnoga principa, ideja nacionalizma bio je fantom koga se ona samo plašila, ali ga nije dovoljno razumjela. Da ga je razumjela ona ne bi bila talijanskom irenditizmu darovala lozinku koju može napisati na svojoj zastavi. Međutim Austriju se može lakše razumjeti, jer je ona bila anahronistička tvorevina za koju nije niko prolio svoju krv drago-voljno iz plemenitih motiva. Za Italiju je možda svijet drukčije očekivao, a to jedino zato što je bolje poznavao onu stariju Italiju kojoj je nacionalna ideja upravo u borbi protiv Austrije dala državno i narodno jedinstvo. Današnja fašistička Italija to za-

ČE NE SPREMENIŠ PRIIMKA — SI OB SLUŽBO!

Odslovitev občinskoga podtajnika v Črnem vrhu

Gorica, 3. sept. (Agis). Pred kratkim je bil baže odupučen iz službe 46-letni podtajnik na občini v Črnem vrhu, Filip Sinkovec. Imeli so ga tudi za tolmачa, ker vsi občinarji ne razumejo italijanskoga jezika in bi občina ne znala kaj hočejo imeti občani. Toda to njegovo delo je bilo poplačano z nehvaležnostjo. Fašističnim veljakom se je baže zelo zameril, ker ni hotel nič slišati o spremembi svojega priimka in so ga zato kratkoma odslovili. Če hočeš dandanes živeti, ni zadosti da si v fašju in še kje, ampak moraš imeti tudi italijanski priimek in morda bodo prišli fašisti tako daleč, da bodo vbrizgali v neitalijanske in nefašistične ljudi pravo patentirano italijansko in fašistično kri. Zakaj pa ne, saj transfuzija krvi ni nič posebnega dandanes!

NOVI PREFEKTI U PULI I GORICI

Pula, septembra 1933. — Ovih dana izišao je dekret o premještenju mnogih provincijskih prefekata, pa su tako među ostalim i puljska i gorička pokrajina dobile nove prefekte. Puljski prefekt Foschi stavljen je na raspoloženje, a u Pulu dolazi Oreste Cimatori. U Gorici na mjesto dosadanjeg prefekta Trotte dolazi dr. Salvatore Introna. Puljski list »Corriere Istriano«, žali za Foschijem, koji je navodno mnogo učinio za razvoj fašizma u Istri, a naročito je bila za služna i njegova žena, koja je vodila žensku fašističku organizaciju po istarskim selima. Gospođa Foschi, kako »Corriere« ističe, mnogo je radila na proširenju organizacije »Italia Redenta« po Istri i osnivanju dječjih zabavišta, u kojima se odnarođuju slavenska djeca. Dosta treba istaknuti, da je Foschi bio borbeni fašista i da je volio manifestacije za fašizam. Njegovi su govori često bili borbeniji nego govori fašističkih prvaka. Naš je narod mrzio i ostavio mnogo bolnih tragova te svoje mržnje. Novi puljski prefekt Cimatori bio je borac u ratu i invalid je. Proizlazi iz fašističkih redova i bio je pet godina prefekt u provinciji Benevento. Gorički prefekt Trotta bio je u Gorici kratko vrijeme. On je bio pred nekoliko mjeseci imenovan na ispražnjeno mjesto u Gorici, kad je dotadnji gorički prefekt bio premješten u Trst.

VELIKI PROCES U TRSTU

protiv tridesetorice Talijana, koji su se bavili falsificiranjem putnica.

Trst, septembra 1933. — Prvog septembra pala je u Trstu osuda protiv trideset optuženih (svi imaju tipična talijanska prezimena, koji su bili optuženi, da su se bavili falsificiranjem putnica za inozemstvo. Osim par njih svi su osuđeni na zatvor od jedne, dvije, tri ili pet godina.

SMRT U ODLIČNI DRUŽINI

Sv. Lucija ob Soči, septembra 1933. (Rob). — Pred nedavnim časom je zadela kap veletrgovca Josipa Munih. Kmalu nato pa je od kapi zadeta umrla tudi njegova soproga Marija. Z ugledno družino sočustvujejo vsi, ki so pokojna poznali. Naj počivata v miru v zlati zemlji, ki sta jo tako vroče ljubila!

boravlja i stvara takve mučenika na drugoj strani. Italija ta domovina tajnih udruženja, karbonara, atentatora morala bi znati da se hiciima u leda ljudi ne pridobivaju za sebe. Fašizam je daleko od ovakve spoznaje. Hiciima u leda gadao je i oborio one principe koji su Italiji dali slobodu, i tim hiciima zasijao je fašizam krvavo sjeme iz kojega na istarskoj grudi neće nići cvijet koji će biti po volji Italiji.

Krvavim osudama postizava se uvijek protivno od onoga za čim se ide. Italija je to mogla uvidjeti nakon puljskoga procesa iza koga je godinu dana kasnije slijedio trščanski. Ako misli da je time ugušila otpor, onda bi to bio nov dokaz za njenu kratkovidnost u tim stvarima. Tišinu koja je zavladała nakon krvavih egzorcizacija ne može tumačiti sebi u prilog, jer je to stanje u kojem se nakuplja mržnja i silom zatoma-ljuje otpor. Fašistička Italija i nakon Pule i Bazovice lijeva krv po našoj zemlji, i u vrlo kratkom vremenu mogla se uvjeriti da nepravda rada otporom, a mržnja samo mržnjom, a naš čovjek da je danas od svojih gospodara dalje nego što je ikada bio.

Italija treba da zna da se otkjev krvi proli-vene u Puli i Bazovici rasprostrlo po zem-lji, i da će hici još dugo odjekivati po Krasu.

M. R.

BALILSKI ŠKOF

Med našim narodom, ki še vedno ječi pod fašistovskim jarmom, se je v zadnjih dneh raznesla razburljiva, toda povsem zanesljiva vest, da je že alj da bi v najkrajšem času imenovan prvi balilski škof. Z imenovanjem takega škofa bi Vatikan le postavil krono svojemu sistematičnemu sodelovanju pri raznarodovalni akciji proti jugoslovanskemu življu v Julijski Krajini.

Da bi naši čitatelji popolnoma doumeli dalekosežnost takega imenovanja, bi jim morali na dolgo in široko ponoviti žalostno pesem o stališču, ki ga je zavzel Vatikan nasproti našemu narodu od dneva, ko so zasedle njegovo ozemlje italijanske čete. Ni pa tu mesta, da bi to storili in tudi nimamo tega namena. Saj imamo izborni knjigo našega Frana Barbalica »Vierska sloboda Hrvata i Slovenaca u Istri, Trstu i Gorici«, kjer je izčrpno obdelana doba do sporazuma med Vatikanom in italijansko vlado. Doba po sporazumu pa je ravno tako obširna, iz cerkvenega stališča celo še bolj temeljito obdelana v razpravi »Mussolini, Vatikan in manjšine«, ki je izšla v nemškem jeziku v »Mitteilungen über die Lage der nationalen Minderheiten in Italien« (Julij 1933) in ki bi jo moralj čimprej dobiti tudi v našem jeziku, kajti preveč je ljudi med nami, ki upirajo še vedno slepo zaverovani svoje oči v Rim.

Boj, ki ga vodi od dneva okupacije dalje Italija, posebno pa fašistovska Italija proti našemu narodu, je tudi boj proti jugoslovanski službi božji, proti slovenskemu in hrvaškemu petju in molitvi v cerkvi in proti jugoslovanskim duhovnikom.

Toda pred lateranskim sporazumom, ki je bil sklenjen med Vatikanom in Italijo v februarju 1929, so se smatrali ti napadi in ta nasilja le kot inicijativa lokalnih oblasti in fašistovskih mogotcev.

Tudi prikrito in javno sodelovanje nekaterih nacionalno prenapetih italijanskih duhovnikov in škofov, ki so pomagali odpraviti iz cerkve našo pesem in molitev, je veljalo kot njihovo osebno delo. Vatikan je pa vse to mirno toleriral, le v času krvavih volitev 1. 1921 je tedanji papež Benedikt XV. vsaj v besedah obsodil barbarsko postopanje fašistov in italijanskih oblasti, dejanski pa tudi on ni ničesar ukrenil, češ da mu tega ne dopušča še vedno odprti spor med Vatikanom in italijansko vlado.

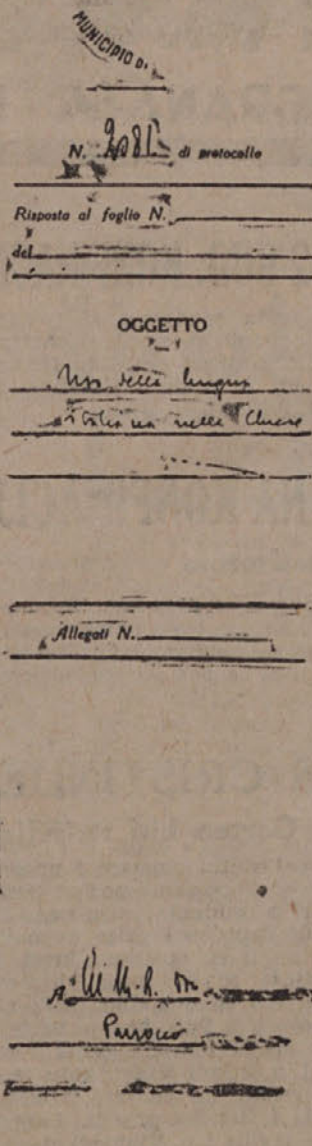
Mussolini je takoj od vsega začetka spoznal, da o asimilaciji jugoslovanskega življa ne more biti govora, ako ne vpreže v svoj voz tudi Vatikan. Drzen, da in predzren je bil ta njegov načrt, kajti šlo je za to, da se katoliška cerkev odpoje svoji stari tradiciji in da v pravem pomenu neha biti katoliška. Toda Mussolini je predpovedi tudi poznal, da bi stali Vatikan in je v svoji materji popolnoma uspel. Z lateranskim sporazumom in s temu sledenim konkordatom je postal Vatikan voljno orodje italijanske vlade pri raznarodovanju jugoslovancev v Julijski Krajini.

Že pri predgovorih je Vatikan odstopil od svih itak skromnih zahtev v prid narodnih manjšin. Na pritisk Mussolinija je namreč opustil zahtevo, da naj se podeli otrokom v šoli verski pouk v materinščini, in enako tudi zahtevo, da bi se smeli v krajih z neitalijanskim prebivalstvom, kjer ne bi bilo primernih duhovnikov, nastavljati duhovniki iste narodnosti, ki bi jih pozvali iz sosednje ozemlja.

Ne samo to, Vatikan ni smatral niti za potrebno, da bi zajamčil jugoslovanskim otrokom verski pouk v materinščini vsaj zunaj šole. Nasprotno pa je v celoti sprejel zahtevo fašistične vlade, da morajo škofoje odslej pastirska pisma, ki so namenjena izključno jugoslovanskim vernikom, izdajati samo v italijanskem jeziku in da smejo k večjemu le še dodatni prevod v drugem jeziku. Sprejel je tedaj zahtevo, ki je bila še bolj gorostasna kakor zahteva treh prefektov iz leta 1923, da naj bodo namreč vsi slovenski listi v Julijski Krajini dvojezični, kajti prefekti so zahtevali, da naj bo original v jeziku, ki ga razumejo bralci, in le prevod v italijanščini, dočim so odslej vsa pastirska pisma in vse škofijske listine, namenjene jugoslovanskim vernikom izključno italijanske in le v izjemnih primerih sledi slovenski ali hrvaški prevod.

Vatikan pa je mirno pristal tudi na zahtevo, da naj bodo župniki samo duhovniki, ki popolnoma obvladajo italijanski jezik. Ni pa potrebno, da govorijo jezik vernikov. Ako ga ne bi razumeli, bi se jim smel (niti ne moral!) dati v pomoč duhovnik, ki bi lahko »upravljal dužno pastirstvo po predpisih cerkve v jeziku vernikov« (čl. 22 konkordata). Italijanski župniki bi uživali prebende in druge mastne dohodke svojih župnij, delala pa bi samo njemu dodeljeni pomožni slovenski duhovnik. Vrniti bi se nazaj v dobo, kakršno je tako lepo opisal Ivan Pregelj v svojem »Plebanus Joannes« in drugih zgodovinskih povesti s Tolminskega.

Ce govorilo že določbe sporazuma in konkordata dovolj jasno, je dosedanja praksa pokazala stališče Vatikana v še groznejši luči. Dasi je namreč čl. 1 konkordata jamčil za svobodno izvrševanje duhovniškega poklica in za versko svobodo in da so bili poroki za to vatikanske in italijanske oblasti, ni Vatikan nikdar protestiral proti preganjanju jugoslovanskih duhovnikov in proti nasilni odpravi slovenskega in hrvaškega jezika iz cerkve. Spricho pasivnega stališča, ki ga je v tem oziru zavzel Vatikan, je fašistom še le zrastle greben in kmalu po sporazumu so zopet začeli v podvojeni meri s akcijo proti našim duhovnikom in proti našemu petju in naši molitvi. Takrat pa se niso pri tem omejili samo napulsko, reško in zadarsko škofijo, temveč so raztegnili

PROGON NAŠEG JEZIKA IZ CRKVE
INTERESANTAN FAŠISTIČKI DOKUMENAT

Sene state molte spiacente di di dover apprenere che la S. V. contrariamente a quanto aveva supposte continua a far uso del gerge slavo della chiesa di... di queste comune.

Pertanto la prege di voler in seguite usare sempre e solamente la lingua italiana ande non danneggiare più oltre quella popolazione.

Alla dande subite pratica applicazione a quante sopra le he ohieste oltre all'acompieredun precise obblige di legge fare opera altamente benefica in favore dei suoi amministrati i quali certamente in seguite all'uso della lingua italiana ande nella chiesa si abitueranno ad usarla nelle lere famiglie al peste del gerge slavo.

Solamente così si potrà accelerare quel processo di assimilazione iniziata nelle stesse interesse della popolazione alleggetta ma ancora e purtroppo ostacolata dalla incompetenza dei prelati preposti all'ordinamento ecclesiastico della nostra regione.

Saluti fascisti

IL PODESTA

Kliše, koji donosimo prikazuje interesantan dokumenat, važan za upoznavanje prilika, u kojima danas živi naš narod pod Italijom. To je službeno pismo, koje upućuje načelnik jedne općine u Julijskoj Krajini župniku Jugoslovanu. Namjerno smo izbrisali dokumenta ime župnika i imo mesta. Original je u našem posjedu. Izručio nam ga je župnik, koji je nedavno prisiljen ovačkim metodama, i drugim. Svakama, ostavio Julijsku Krajinu i doselio se u Jugoslaviju. Prevod toga pisma glasi:

»Nemilo me se je dojmilo, kad sam doznao da V. G., suprotno onome što sam očekivao nastavljati s uporabom slavenskog žargona u crkvi — ove općine. Ovim vas molim, da u buduće upotrebljavate uvijek i samo talijanski jezik, i da ne oštećujete više tamošnje pučanstvo. Vi, primjenivši odmah praktički što ovime tražim, povrh toga, što ćete ispuniti jednu preciznu obavezu zakona, učinit ćete i djelo izrazito blagotvorno u korist svojih župljana, koji će, sigurno, uporabom talijanskog jezika i u crkvi naučiti, da se tim jezikom služe i u svojim familijama umjesto slavenskim žargonom. Jedino tako moći će se ubrzati onaj proces asimilacije, koji je započeo u vlastitom interesu drugorodnog pučanstva, a koji je nažalost sprečavan neshvaćanjem svećenika određenih za crkvenu službu u našem kraju.« — Fašistički pozdravi — PoDESTA.

Ovo je pismo interesantno, jer pokazuje najjasnije mnogo stvari, o kojima smo već

mного puta pisali i koje se ovim dokumentom potvrđuju. U prvom redu u ovom je pismu sa službene talijanske strane izraženo neobično bezobzirno i brutalno mišljenje o odnaruđivanju i asimilaciji našeg naroda u Julijskoj Krajini. Fašistički poDESTA o tome govori bez ikakvih skrupula, čak kaže, da je to — korisno za naš narod. Župnik, koji s narodom govori i moli Bogu u narodnom jeziku — »oštećuje« taj narod! Drugo što odmah zatim upada u oči tumačenje prava crkve u pitanju jezika, sasvim na svoj način. U konkordatu je rečeno da će u mjestima, gdje narod ne razumije talijanskog jezika, svećeniku biti dodijeljen pomoćnik, koji pozna jezik naroda. To znači, da narod ima pravo na svoj jezik u crkvi. Fašistički poDESTA međutim govori o nekoj »preciznoj obavezi zakona«, koju će župnik ispuniti, ako u crkvi uvede talijanski jezik umjesto »slavenskog žargona«. — To o »slavenskom žargonu« čini posebno poglavlje. Taj fašistički općinski načelnik ovim omalovažavanjem našeg jezika dokazuje, da je neobrazovan i nekulturan ili pak da u svom šovinizmu na način nedostojan kulturnog čovjeka omalovažuje jezik, koji ima svoju veliku kulturnu prošlost, svoju naučnu osnovu i koji je priznat od svih kulturnih naroda. — Svi ti nekulturni ispadi u ovom službenom fašističkom pismu zapravo i čine, da je to dokumenat, koji ilustrira teške prilike, u kojima živi naš narod. (Klasić p. Maju).

svoje delovanje tudi vso tržaško in goriško škofijo, v katerih je vsaj do sporazuma vladal dokajšen red in mir. Ne bomo tu navajali vseh nasilij v cerkvah v Gorici, v Trstvu, v Barkovijah, v Škedenju in drugod, tudi ne imen vseh jugoslovanskih duhovnikov ki so bili po sporazumu z Vatikanom deportirani ali konfinirani v svojem bivališču. Tudi ne bomo veliko pisali o italijanskem prelatu Luki Passetu, ki ga je poslal Vatikan med naš narod kot vizitatorja, v resnici pa z namenom, da prisili zadnjega slovenskega škofa, oslvelega starčka Sedeja, da se odpoje svojemu mestu. V oktobru 1931 se je škof Sedej udal temu pritisku, vendar je še prej zahteval od Sv. Stolice zagotovilo, da bo na njegovo mesto imenovan »pošten duhovnik in oranitelj manjšin«. Toda Vatikan je utajil svojo obljubo in z neverjetno naglico imenoval za začasnega upravitelja škofije po svoji skrajni slavofoobilj prosulega ravnatelja koprškega malega semenišča Sirottija. Kaj čuda, ako je spricho takega postopanja Vatikana, staremu škofu, ki se je videl tako kruto varanega v svoji veri v najvišje cerkvene instance, počilo srce.

Novi upravitelj goriške škofije Sirotti pa je takoj uvedel svoje že v Koprju izkušene metode. Predvsem je tudi goriško malo semenišče, takozvano Alojzijevešče, popolnoma poitalijančil. Odprl je vrata italijanskim gojencem v ta docela slovenski zavod, odstranil je slovenske prefekte in učitelje, odslovil je vse slovenske uslužbenice in celo slovenske sestre, ki so skrbele za kubinjo je nadomestil z italijankami. Prepovedal je slovensko petje v cerkvi in slovensko molitev.

CERKEV IN NARODNE MANJŠINE
POD ITALIJO

V južnotirolskem glasilu »Der Südtiroler« beremo sledečo zanimivo razpravo:

Kdor je kdaj sam poučeval otroke ali mnogo občeval z učitelji, ve, kako je težko otroke privaditi, da dobro in prosto obvladajo materni jezik.

Koder pa se v šoli ne stremi za izpopolnitvijo maternega jezika, koder se materni jezik zanemarlja ali celo izločuje, koder se kot učni jezik uvaja tujo govorico, tam naravno ne more biti govora o kakem učnem uspehu.

In kdor bližje pogleda po južni Tirolski, mora priznati, da je učni neuspeh tolikšen, da je šolski pouk zločin nad otroci. Ker manjka jezik, ki bi zadostoval za potrebe verske vzgoje, izredno trpi versko življenje. Če gradijo misijonarji šole, če je Cerkev skozi stoletja nemške zgodovine nositeljica izobrazbe, ni to njeno delo samo postranskega in zunanjega značaja, marveč izvira iz pravega bistva krščanstva.

Cerkev rabi razvito govorico, da zamore podajati ideal krščanskega življenja in ravne popolnosti, ki zgrablj čustvo, ki potem vpliva na človeško voljo.

Zato odgovarja zahtevam cerkve samo jezik, ki se ga otrok priučil od matere in ki ga v vztrajnem šolskem delu izpopolni.

Tuj jezik tega nikdar ne doseže, posebno, če se ga otroci učijo prisiljeno in je ljudstvu ukazano. Vzbujen otrok bo po par šolskih letih v južnotirolskih šolah lahko sledil preprostem italijanskemu govoru, a jezik ne govori iz srca v srce in tudi najnadarjenejši učenec bi ostal na površju stvari.

Kljub nemškimi pridigam in nemškemu verouku v južnem Tirolskem otrok ni mogče več duševno in ravno zgrabiti, ker zato niso dani predpogoji in ker otroci ne obvladajo več nemškega pismenega jezika. Otroku manjkajo vsi pojmi, ki so izven jedi in pijači, travnika, hleva in igre. Zato je verouk za veroučitelje često pravo mučeništvo. Otroci jih ne razumejo. Pojmi kot ponižnost, odpustanje, ošabnost i dr. so jim docela neznan, pri zgodah sv. pisma ne razumejo najenostavnejših besedi. In če potem govori duhovnik o usmiljenju, milosti, previdnosti, daritvi i dr., za to ne bo našel več razumevanja pri otrocih. Južnotirolski otroci ne pojmujejo več globlega smisla zgod. sv. pisma, vsebine pridig ne razumejo, tuja jim je vsebina nedeljskih evangelijev.

Nemški duhovniki, ki bi na južnem Tirolskem hoteli pomagati, so obojeni v brezdelje. Italijanska vlada odklanja njihovo pomoč, ker noče, da bi se otroci učili nemških starih. Posledice te površne vzgoje so v času hrativne razvratnosti katastrofalne. Prostaštvo se širi v najoddaljenejši vasi, resnost družinskega življenja gine, nrvnost pojema.

Ni tako, da postanejo troci nemških katolikov ali protestantov, ki ne obvladajo več maternega jezika, italijanski katoliki ali protestanti. Celotam, kjer se posreči, da se jih oropa narodnosti in jim usli tujo govorico, pomnožilo le maso italijanskih vernikov. In tudi ne ostane pri tem, da bi ostal samo en rod za kulturo in višje človečanstvo izgubljen.

To je izkušnja Cerkve, ki se znanstveno razlaga iz vezanosti človeškega mišljenja z jezikom, iz bistva dvojezičnosti, ki pod gotovimi pogoji mišljenje umetno pokvari in ovira, iz ozke vezanosti čustvenega življenja in materne govorice, iz važnosti razvite materne govorice kot čuvarja narodnih kulturnih vrednot.

Tega sicer ne razumejo vsi stariši, a nezvestno spoznavajo: V otoplem obupu gledajo svoje troke, razdor med generacijami se širi do nezonsosti, dobesedno je ta-

italijanskimi, tako da je danes veliko čisto slovenskih in hrvaških škofij brez duhovnika, ki bi jim lahko pridigal v njihovem jeziku in kateremu bi se lahko izpovedovali v materinščini. Za te kraje bi prišel odlok prepozno. V goriški škofiji pa ima fašistovska vlada več nego voljno orodje v osebi monsinjorja Sirottija, ki je že brez dekreta italijanske vlade na lastno pest nastavil sedem italijanskih pomožnih duhovnikov v čisto slovenskih krajih.

Fašistovska vlada je torej, kar se tiče Vatikana in njegovega sodelovanja pri raznarodovanju našega življa v Julijski Krajini, na celj črti zmagala. Vendar li je sedanjí tempo asimilacije še vedno prepočasen in nevarnost obstoji še vedno, da bi vodilni cerkveni krogi vendar še izpremenili svoje »katoliško« stališče, ako ne pod sedanjim papežem Pijem XI, pa vsaj pod njegovim naslednikom. Radi tega mora fašistička vlada čimprej ukreniti vse, da pravočasno prepreči to nevarnost in da reši vsaj mladino pred pretečo opasnostjo. Ta naloga čaka novega balilškega škofa, kateremu bi bil neposredno podrejeni vsi kaplani ki so že in ki bodo dodeljeni balilskim in avangardistnim organizacijam. S tem bi se vsa mladina enkrat za vselej odtegnila vplivu Krajevnega duhovnika. Odrkali so jo že itak družini, sedaj jo hočejo še poklicanemu dušnemu pastirju.

To je nakana fašizma z imenovanjem novega škofa in to nakano blagoslovila Vatikan, kakor je že ponovno blagoslovil vodjo fašizma Mussolinija kot »predvidnost božjo«.

Dr. L. Č.

KRVAVI TRAG RIMA U AFRICI

Pismo našeg pariskog saradnika

Pariz, augusta 1933.

Polako se vuku satovi u bolnici. Bol daje svakom času sadržaj, koji se upija duboko u nas i čini sate još dužima a dane beskonačnima.

Mnogo nas ima operiranih. Neki jauču. Bijeli zidovi su hladni, bijele sestre pomoćnice još hladnije, a liječnici su kao led. Ljudski pogled češ samo naći u očima su-patnika, samilosnu riječ samo na ustima druga, koji se do tebe savija u bolovima...

U dugoj sali svi se osjećaju braćom. I oni koji mogu da vas nazovu: družo, i oni koji vam tu riječ toplo kažu svojim pogledom.

Kako bol zbližuje ljude, rekoh u sebi. Stradanja dižu čovjeka više, on prestaje biti taj i taj, on je tada tek čovjek. Svaki krik drugoga upija mu se u srce, kao krik brata, svaki pokret supatnika prati sa šivaćanjem. Kako su si blizi ljudi koji pate!

Obuhvatio sam pogledom tu veliku bolničku dvoranu Hotel Dieua... Koliko ima ovdje različitih narodnosti, koliko različitih rasa. A opet svi kad jauču imaju isti pečat na licu, a opet svi, svi zovu u najtežim časovima istu, toplu, veliku riječ: mama!

Ako ljude pojedince toliko zbližuje bol, da se u istim stradanjima osjećaju braćom, a patnje za isti ideal stvaraju čak i zajedničku svijest, onda će poslije ratne teškoće, poslijeratne tragedije zbližiti sve više ne samo ljude istog kraja, već ljude raznih narodnosti, a čak i raznih rasa...

Do mene leži već nekoliko dana jedan Alžirac. Vrlo je tih. Samo njegove oči govore. Osjećam da bi mi čestokrat htio nešto reći, ali tada ga nešto zadržji, onaj blisak u njegovim crnim očima utrne i ja posmatram kako njegove oči tonu, tonu...

Jednog dana kad sam opet osjetio da će blisak u njegovim očima da utrne, rekao sam riječ, beznačajnu i pustu kao što su sve riječi kojima se ljudi susreću beznačajne. On se nasmiješio. Ipak je čitavi dan prošao bez razgovora. Tek noću smo si rekli tko smo. On je iz nekog malog gradića u Africi. S nekoliko riječi mi je opisao oazu sred pustinje, svoje djetinstvo, školovanje i Pariz... Vidio sam da voli svoju domovinu, svoje ljude... Njegov rod nije slobodan...

Kad sam mu ja pričao smionije o tome, kako Evropljani ne postupaju bolje u svojim državama sa narodima »niže civilizacije«, nego što postupaju u kolonijama sa narodima »niže rase«, on se otvorio, i bio-vaio sve iskreniji u svojim osjećajima.

Mi se borimo za slobodu već godinama i godinama. U Africi se vodi rat neprestano. Taj se rat međutim ne navješćava, niti vodi po nekim zakonima, jer se o tome zove »pacificatione«. Ja znam da se o tome piše u vašim novinama kao o borbi protiv razbojnika, ali zašto se ne bi priznalo i tim našim hajducima da se bore za svoju domovinu i za slobodu.

On je, kako vidim iz daljnjeg razgovora, panislamac. Čitava sjeverna Afrika je obitavama ljudima iste vjere, koji imaju iste običaje i istu povijest. Zapitah ga:

— Tko najgora postupa u svojim kolonijama sa vašim narodom?

— Bez sumnje Italija. Otkad je stupila na naše tlo, strijeljano je na desetine hiljada »razbojnika«. Pred dvije godine se čitavi islamski svijet pobunio protiv metoda fašističke vlade u Cirenajki, gdje su svi ustali pod vodstvom Omar el Moktara da brane svoju slobodu. Ustanak je bio ugušen u krvi. Bacalo se ljude s aviona na zemlju, streljalo u masama; preko hiljadu djece, kojima su ubili roditelje, odveli su u Rim ili u Benghazi, gdje ih odgajaju za babilone. Sva sela u oazama su razselili. Stvorili su nekoliko »campi di concentrazione«, gdje mora da žive buntovnici u šatorima sred pustinje, okruženi bodljikavim žicama i nadzirani od fašističkih četa... O svemu tome su 1931. pisale opširno i dokumentovane naše novine u Tunisu, Alžiru, Damasku, Jeruzalemu i Kairu... Užasno i krvoločno postupa Italija u svojim kolonijama.

Oči su mu gorile dok je govorio... Pričao mi o jednom svom prijatelju iz Cirenajke, koji je bio strijeljan. Dugo mi je tumačio opasnost tih metoda za Italiju, koja je postala najomraženija država u svim islamskim zemljama. Nastavio je:

— Vi ste rekli da vaša manjina nije niti pravno niti stvarno zaštićena. Mene dira kad čujem što s vama rađe, ali vidite sada da je kod nas još gore... Pa ipak o nama u Evropi nitko ne piše, nitko ne govori...

Noć je bila tako tiha... Samo smo katkada čuli udarati časove. Možda je to zvono Notre Dame... On je tiše i isprekidano govorio o mučenjima, o strahotama jedne borbe, o popaljenim selima, o streljanim oćevima, o udovicama, o siročadi...

One noći nisam usnuo. Mislio sam na patnje svih naroda. Svi pate, svi su mučeni ropkim životom... Treba svi ti patnici da si kažu prijateljske riječi, treba da se shvate. Te patnje će da ljude dignu i da vide brata ondje gdje se govori da je »narod niže civilizacije« ili »narod niže rase«. Na koncu konca svi ljudi idu za slobodnim i ljudskim životom...

Istina, tragovi Rima su krvavi. Ali možda je moj susjed pretjeravao. Možda? Ali ja sam mu vjerovao one noći, jer je tako iskreno i s toliko ljubavi govorio... Kad sam ozdravio i tražio ga u obližnjoj dvorani, da mu rečem zbogom, u meni je bilo više kritizma. Često se pretjeruje, rekoh.

često se i optužuje jedino radi povredjenog narodnog ili ljudskog osjećaja. U svrhu propagande se i laže. Zato sam i pozdravljao mog druga s manje iskrenosti no što sam se s njime upoznao.

Vidim da sam imao krivo. Sami fašistički listovi ne taje svoje metode u Lj-biji. »Corriere Padano«, list ministra Balba, piše, da treba urođenike tlačiti bez osjećaja, ako se želi civilizirati Afriku. »Evropljani moraju da ih unište, veli taj list 19. II. 1926. i da ih gurnu u pustinju dok ne nestanu«.

Kasnija fašistička politika u kolonijama je radila sasvim prema tom programu. »Resto del Carlino« od 29. aprila 1931. piše povodom »konačne pacifikacije« Cirenajke: »General Graziani je odredio, da svi nomadi Cirenajke moraju biti preneseni i zatvoreni u određenim zonama, iz kojih neće moći izaći. Pleme za plemenom onih, koji su se pokorili prenest će se na bengalsku obalu i ravnice. U određenim i ograničenim zonama ustanovit će svoja sjedišta, iz kojih neće moći izaći bez dozvole vlasti. Sjedišta će vlasti sistematizirati, organizirati i nadzirati. Tako je 80.000 ljudi sa 23.000 šatora raspršeno na 200.000 četv. km. od Marmarike do Sirtike«.

Granica između Cirenajke i Egipta je bila garnirana bodljikavom žicom dugom 300 km. po goloj pustinji. U tim koncentracijskim logorima mora da živi pod vojničkim nadzorom do 10.000 ljudi. A mnogo ima tih logora u žarkoj pustinji! Koliko je ljudi streljano, koliko obitelji uništeno i razdijeljeno, koliko djece raznarodjeno! Povodom ustanaka vodilo se više procesa. Salvemini iznosi u svojoj knjizi »Mussolini diplomat« da je od aprila 1930. do aprila 1931. bilo pod procesom 448 urođenika od kojih je 133 osuđeno na smrt, a samo 14 pomilovano. Te nam tragične cifre za jednu godinu dana odveć jasno pokazuju »trag Rima«!

Tu politiku opravdava fašizam svojom imperijalnom ekspanzijom. »Mi ćemo se proširiti ili eksplodirati« — veli Mussolini. — »Nama treba zemlje za naše preobilno pučanstvo«. Statistike nam dokazuju, da su ne samo metode s kojima se služi fašizam zle, već da i cilj za kojim ide u kolonijama da je lažan. U Eritreji, koju Italija posjeduje već pola stoljeća ima tek 4283 Talijana, u Tripolisu, koji je talijanski od 1912. god. ima tek 1125 talijanskih obitelji, u Somaliji tek 1658 Talijana... Te velike kolonije ne apsorbiraju dakle mnogo Talijana, iako fašizam troši na njih milijune, iako vodi veliku propagandu. Za čim onda ide Rim u svojim kolonijama? Zašto okrutnosti?

Pišući o talijanskoj kolonizaciji, francuski list »Vuc« iznosi razlike od francuskih i engleskih metoda i ističe staru rimsku rečenicu: »Ubi vicit, Romanus habitat« (Gdje pobjedi, tamo se Rimljanin nastani), misleći time da kaže, da Italiji kolonije služe za njeno pučanstvo. Međutim i najgorljiviji fašisti misle da bi Tripolis i Cirenajka mogli da uposle u 20 godina tek 300.000 Talijana (Stampa, 21. marta 1931). Prema tome se gornja rečenica ne pokazuje tačnom, jer je broj kolonika, koje može da hrane kolonije odveć malen za godišnji polumilijunski porast Italije.

Te okrutnosti prema drugim narodima i drugim rasama sve više moralno izoliraju Italiju. Solidarnost onih, koji trpe od fašističkog nasilja, ako još i nije došla od jasnog izražaja, jednog dana će bez sumnje doći. Pitanje manjina ne možemo više shvatiti čisto pravnički, već pod manjinama mislimo sada na sve one, kojima se oduzimlje njihova ljudska i narodna prava sa strane države. Imamo ne samo narodnih, već i političkih, društvenih, kao i rasnih manjina...

Kad mislim na sve one, koji su tlačeni, sjećam se pariske bolnice Hotel Dieu, gdje se u istoj sali, pod istim bolovima savijaju ljudi raznih narodnosti i raznih rasa. U stradanju se svi osjećaju braćom. I oni koji mogu da vas nazovu: družo i oni koji vam tu riječ toplo kažu svojim pogledom.

Neka ova bilješka bude ta toplu riječ upućena onima, koji se bore i padaju za iste ideale protiv istih tlačitelja.

Dragovan Šepić.

ITALIJA JE PRENAPUČENA, ALI KOLONIJE SU IPAK PRAZNE!

Trst, augusta. — »Agenzia d'Italia« donosi podatke o stanovništvu u talijanskim kolonijama. U svim kolonijama ima 2.434.333 stanovnika. Od toga otpada na Somaliju, Eritreju, Tripolitani-ju i Kirenajku ukupno 2.297.617, od toga 55.843 Talijana i stranaca, a 2.241.774 urođenika. Po gustoći u tim zemljama dolazi i stanovnik na kvadratni kilometar. Na prvom mjestu po broju stanovništva dolazi Somalija sa oko milijun stanovnika, zatim Eritreja sa pol milijuna, Tripolitani-ja sa pol milijuna, Kirenajka sa 160.000 i otoci u Egejskom moru sa 130.000.

Talijanima kao da se ne da u kolonije, jer, kako vidimo, one su prazne. Mussolini ne može nikako da natjera svoje državljane na kolonizaciju Afrike. Evropu bi ipak bilo lakše kolonizirati...

NOVI DIREKTOR »MATTINA«.

Na mjesto dosadnjeg direktora napuljskog lista »Mattino« Luigi Barzini-ja, jednog od najvažnijih talijanskih publicista koji je nedavno pao u nemilost i smijenjen, postavljen je fašistički poslanik Vico Pelli-zzari.

VELIKA AFERA S KONTRABANDOM ORUŽJA

u koju je upletena velika tvornica Ansaldo u Torinu i neke vi-soke fašističke ličnosti

Trst, septembra 1933. — U Italiji se u posljednje vrijeme mnogo govori o jednoj velikoj aferi, koja je u posljednje vrijeme izbila u Torino. Govori se čak, da je ta afera u uskoj vezi s demisi-jom ministra rata Gazzera, o kojoj je »Istria« već pisala u posljednjim broje-vima. U ovu je aferu upleten i jedan visoki talijanski oficir, general i sena-tor Cavallero, koji je čitav niz godina bio i podsekretar u talijanskom mini-starstvu rata. Cavallero je prvih godina poslije rata izišao iz vojske i zauzeo je visoki položaj u velikom industrijskom poduzeću Pirelli. Njegovo imenovanje za podsekretara u ministarstvu vojske tu-mačeno je kao neka nadoknada podu-zeću Pirelli za potporu, koju je to po-duzeće učinilo u sudbonosnim danima Fašizmu. A kad je Cavallero smatrao, da je u ministarstvu vojske obavio sve ono, što mu je bilo potrebno, povukao se opet u privatni život, da nastavi s pri-vrednim spekulacijama. Naslijedio ga je Gazzera. Cavallero je sam neko vri-jeme poslije toga zastupao Italiju u Društvu naroda, a zatim je postao di-rektorom tvornice Ansaldo, koja je po-znata kao najveća tvornica oružja u Italiji i koja snabdjeva talijansku voj-

sku. Sad se doznaje, da je za vrijeme upravljanja Cavallera tvornica Ansaldo prodala stranim državama oružja u ve-ćim količinama, nego što je to bilo pri-javljeno. Treba istaknuti, da već tali-janska vlada prijavljuje Društvu nara-da tek jednu trećinu onoga oružja, koje izvozi u druge države i na svoj račun vrši jedan kontraband. Tvornica Ansal-do, na inicijativu Cavallera izvažala je dva puta više oružja, nego li ga je pri-javljivala talijanskoj vladi. I prema to-me je kontraband bio dvostruk. A vrše-ne su i razne druge nepravilnosti. Ono oružje, koje je tvornica Ansaldo izra-djivala za talijansku vladu, kako je ot-kriveno, vrlo je loše kvalitete i od ma-terijala najgore vrsti. Takva se djela prema novim zakonima mogu kazniti, kao vojna sabotaža, i kaznom smrti. Kad se počelo s otkrivanjem ove afere gene-ral i senator Cavallero smatrao je po-trebno, da ode — u Švicarsku... Za sada se znade, da je uhapšen comm. Marcello Micheletti, prokurista i gene-ralni tajnik tvornice Ansaldo. Svakako ova je afera vrlo interesantna i najbo-lje pokazuje, kakve su prilike u vrho-vima fašističke Italije.

FAŠISTIZIRANJE ITALIJANSKE VOJSKE?

Če je vse tako fašistično, kot je laška armada, potem lahko re-čem, da je fašizem pri koncu

Vipavska dolina, avgusta 1933. — Časopis pojejo slavo Mussoliniju, ki je sprejel zopet ministarstvo vojske in je ta-koj tudi poskrbel, da laško armada fašisti-zi-za — na zuna j. Pravim na zuna j, ker poznam dobro »slavno« laško vojsko. Saj sem imei »čast« nositi »le stelletle di di-sciplina«.

Marsikaj bi lahko povedal iz časa svo-jega vojaškega službovanja, da bi čitatelji spoznali koliko borbene duha je že faš-i-zem vli v italijansko ljudstvo. S preroje-njem laškega naroda ni nič. To je samo fašistični časopisni in paradni »bluf«.

Vojake sem služil v večnem mestu. V Rimu pri poljskem topništvu (artiglieria da campagna). Nastanjeni smo bili v vojašni-či »Macao«.

Nekega dne so vsem vojakom brez iz-jeme pobrali karabinke in jih odnesli v skladišče. Kmalu smo zvedali zakaj. V vo-jasniči pride na pregled sam Mussolini. Upal sem, da ga vidim enkrat od blizu, te-ga modernega Cezara. Moje upanje pa je šlo po vodi, kajti Mussolini je že prišel, a nas so medtem časom imeli vse zaprte v nekaterih »cameratah«, kamor pa »Duceja« ni bilo. Okna so morala biti vsa zaprta. Sestavili so sicer iz najzaneslivejših voja-kov častno četo, ki je pa Mussolinija po-zdravila — brez orožja.

Tako zaupa Mussolini fašistizirani ar-madi! Če je vse tako fašistično, kot je la-ška armada, potem lahko rečem, da je fa-šizem že pri koncu. — (Ojet).

NAŠA JE ŽELJA: ŽIVETI IN SVOBODNO DIHATI!

Gorica, avgust 1933.

Ob neki priliki, je predstojnik urada rekel podrejenemu uslužbencu: »E il vi-vo desiderio del governo, che questo po-polo sparisce quanto prima«. — In tako, v tem smislu in pravcu ravna jo v ura-dih, se vrši sploh ves postopek z našimi ljudmi.

Kaj niso vsega obljubljali kadar so prišli! Svobodo jezika in kulturnega udeleštvo vanja, gospodarsko avtonomijo in oporo. In sedaj ravna jo z nami ka-ko »z podjarmljenimi«, ki jih je treba iztresti.

Seveda, veliki in plemeniti Italiji je to lahko. Načinov ima zelo veliko na raz-pologo. Obveznosti nje ni treba nikakih. Ona ve in zna ščititi manjšine, da čim-prej izginejo.

Vsak, kdor je bil le količjak udele-žen pri kulturnem delu, je moral na eden ali drugi način izginiti. Brezpogoj-no izginiti. Kolikor je bilo še ostalo učiteljev in učiteljic je moralo v službe-no konfinacijo, daleč od doma. Isto naši železničarji. Bajе zato, da se navzijejo italjskega duha. No, vsaj veste kako je s tem duhom. Razen z kakšnim ko-legom ali mogoče še kakšnim drugim izobražencem ne more sploh ne govo-

riti z nikomur. Oni v Toskaniji da, ali drugod govori ljudstvo svoje narečje, ki ima prav malo sličnosti z italijansčino. Tako so prisiljeni na samoto. In zama-jo so vse prošnje za omiljenje tega po-stopka.

Delavstvo je moralo v tujino. V Ar-gentinijo, Belgijo, Francijo, dokler je bi-lo mogoče. Ostali, pa tudi oni, ki so se vrnili, beračijo dobesedno za grizljaj kruha. Kajti vsa dela na naši zemlji vr-šijo oni, tujci; domačini ne smejo blizu.

Kmečka posestevica prehaja jo dan za dnevom, čedalje bolj pogosto v roke ita-lijanskim priseljencem. Ti imajo vso podporo uradov, dobe vse koncesije za obrti i. t. d. In, ko je ta uboga kmečka para izmoggana ne samo z davki in taksami, marveč tudi z ogromnimi ka-znami, jo poženejo na cesto. Pa tudi, prej dobro situirani kmetje, se komaj komaj še drže na nogah. V brdih jedo le po enkrat na dan.

Nasilna izmenjava priimkov, aretaci-je, ječe i. t. d. so poglavje zase. Tako skrbi velika in plemenita Italija za na-še, svoje državljane. »E il vivo desiderio...«

Pa tudi naša želja je prav vroča: ži-veti in svobodno dihati! — Joško Ložnik (Ojet).

„PICCOLO“ O SLAVENSKIM NARODNIM OBIČAJIMA U ROVERIJI

i o tome kako roverske djevojke neće da paradiraju na talijan-skim revijama narodnih nošnja

Trst, septembra 1933. — »Piccolo della sera« od 31 augusta donosi na dru-goj strani članak, koji je napisao Do-menico Venturini. Sigurno je to neki profesor, jer kaže, da su mu podatke pomagali sabrat i »nekoji drugorodni djaci« — »alcuni allievi allogeni«. U tom članku govori se o svadbenim narodnim običajima u Roveriji u južnoj Istri. — Kaže se, da u tom kraju stanuju sla-veni, morlačkog plemena, a u interesu talijanstva Istre je, da se naglasi, da su Roverci doseljeni iz Dalmacije. Ne ćemo reproducirati ono što Venturini piše o svadbenim narodnim običajima, jer nam je to uglavnom poznato, nego je intere-santan onaj pasus, gdje pisac govori o narodnim nošnjama, koje su u prijaš-nja vremena bile u običaju u tom kra-ju, a sad se sve više gube i tek u sta-rim škrlinjava ima još sačuvanih tih nošnja. Međutim ne može pisac da shvati, pa osuđuje roverske djevojke, koje neće da obuku te nošnje, da bi na-stupile na nekim revijama narodnih nošnja, koje se često priredjuju po raz-nim talijanskim gradovima. One upra-vo briljiraju svojim — odsustvom, kaže Venturini. Naprotiv gospodjice iz grada

kćeri iz dobrih familija, moraju da se odjevaju u istarske seljačke narodne nošnje i da nastupaju na tim kongres-i-ma i revijama »Ljubav prama domovi-ni i volja da učine nešto dobra, čine, da one ne osjećaju kako su teška ta istarska narodna odijela, koja za takve prilike odjevaju«.

Citirali smo ovo kao veoma intere-santno. Time nam je pomalo razjašnje-no i otkriveno kako se za razne kongre-se i revije narodnih nošnja u Italiji or-ganizuje učestvovanje Istre, i kazano nam je, da nisu uvijek djevojke i mla-dići iz naših slavenskih sela oni, koji se fotografiraju za novine i ilustracije u našim narodnim nošnjama, nego da to mogu biti i građani iz talijanskih gradića, koji se za tu priliku oblače i glume seljake. Dogodi se doduše, da i nekog sela dolsta uspiju dobiti prave naše seljanke i seljake za te parade, na kojima istarska narodna nošnja si-gurira kao talijanska, ali to se ne može dogoditi u selima, koja su čvrsta i na-cionalno otporna kao ponosna Roverija, gdje je pop Velikanje Dobrilin učenik oslavio jake tragove svog učenja.

PISMO IZ VIPAVE NA OBLETNICO BAZOVICE

Vipava, septembra 1933. (Rob). — O gradnji nove ceste od vile Ane čez Police smo že poročali. Cesta preide na staro cesto pri pokopališču. Pred kratkim je bila popolnoma dokončana. Tri nove vojašnice so že pod streho. Po obsežnosti in višini so enake stari stavbi in stoji, kjer so prej bile konjušnice.

Vojaško letališče ima pri nas mnogo prometa. Stalno pristajata po dve, včasih pa tudi po več letal. Ostanajo tu po nekaj ur, potem pa zopet odletijo proti Gorici ali pa proti Vidmu. Ob priliki zadnjih manevrov jih je bilo polno letališče. Stavbe na letališču so barvane z varovalnimi barvami t. j. z zelenimi, rumenimi in rjavimi lisami. V visokopritlični stavbi tik Mayerjeve žage stanuje z ženo in otrokom letališki paznik, ki upravlja in varuje letališče.

Tudi pri nas že dolgo rožice več ne cveto. Kmet je že popolnoma izmozgan trgovci mu ne morejo dati več na upanje, vsled česar tudi sami hirajo. Lesna trgovina z Nanosom je propadla, ker je sivi Nanos dal od sebe, kar je mogel, da je reševal ljudstvo pred bobnom. Da Italijani niso baš najboljši plačniki je splošno znano. To resnico je morala okusiti tudi lesna industrija v Vipavi, ki je morala ukinuti svoje obratovanje in je z njimi v brezupni tožbi.

Da bo naša pot še bolj trnjeva, skrbi znani surovi podežat Waifro s svojimi biriči in podpreniki: Endrizzi, Calgaris, Santus, ter domačimi poturicami Jožetom Krhnetom, Karlom Feriani (Fertančić) iz hotela in sličnimi propalca-mi. Vsekakor značilno! Da je naš podežat zločinski surov, je dokaz v tem, da je prejel od višjega političnega funkcionarja iz Gorice opomin, naj milejšje postopa z našimi ljudmi, ker se po tej poti ne more pri naših ljudeh ničesar doseči. Mi pa ne maramo niti milejšje posejanja in se pripravljamo na — bilanco.

Blizu se obletnica našega najsvetlejšega dneva — Bazovice. Policisti letajo okrog kakor brez glave in vidijo v vsakem domačinu atentatorja, v vsakem tuju pa že kar komita. Eno drž: Bazovice ne bomo pozabili in mora biti maščevana z našo popolno zmago, kakor je bilo Kosovo maščevano!

TUDI V GORICI VOJAKI »VZDRŽUJEJO« BREZPOSELNE

Gorica, 1 sept. (Agis). Znano je, da je v Trstu fašistična vlada prisilila vojaštvo da odstopi polovico svojega »ranča« lačnim brezposelnim. Tudi v našem mestu dajejo vojaki del svoje me-naze lačnim in potrebnim. Pri stranskih vratih alpske vojašnice v via Mamelli čakajo gruča lačnih na vojaško hrano. Tako delajo tudi druge institucije in vojašnice, kot »Caserma S. Michele« v via Ponte Isonzo, dalje O. N. B. (Opera Nazionale Balilla) na piazza Catterini itd. Italijani, ki prihajajo iz starih pokra-jin Italije, pravijo da je pri nas v Juljski Krajini »Amerika«. Res, zelo radi bi vedeli kako mora biti pri njih! — Pravi, da nameravajo spremeniti piaz-za Rotta v ulico, ker se je zaradi do-graditve nove fašistične palače zelo zo-žila.

LETALA NAD AJDOVŠČINO.

Ajdovščina, septembra 1933. (Rob). — Za časa vojaških vaj je bilo pri nas dnevno 23 malih in velikih letal iz Gorice.

TANKI V ŠT. PETRU.

Št. Peter na Krasu, septembra 1933. (Rob). — Pred vajami so peljali skozi Št. Peter mnogo malih in večjih tankov. Govorilo se je o 300 (!) tankih.

MINE V MOSTU PROTI RAZDRTEMU.

Postojna, septembra 1933 (Rob). — Most proti Razdrtemu so navrtali ter ga osposobili za — miniranje...

TALIJANSKI PRESTOLONASLEDNIK DIVIZIJSKI GENERAL.

Slijedeći septembarski broj, službenog vojnog lista donijet će imenovanje talijan-skog prestolonasljednika divizijskomu gene-ralom. On će se nastaniti u Napulju, gdje će preuzeti komandu tamošnje divizije.

SMJENA GENOVEŠKOG NAČELNIKA.

Dosadnji načelnik Genove senator Broccardi koji je čitavih šest godina bio na čelu uprave velikog pomorskog grada pre-dao je demisiju i na njegovo mjesto postav-ljen je za načelnika fašistički poslanik Carlo Bombrini.

ZAKLETVA VJERNOSTI FAŠISTIČKE OMLADINE IZ INOSTRASTVA.

Početkom septembra sastat će se faši-stička omladina iz inostranstva koja se sad nalazi u raznim logorima u Italiji na zbor, te će tom prilikom položiti zakletvu vjer-nosti Italiji i Mussoliniju. Na tom zboru bit će oko 7000 fašističkih omladinaca.

TOČA JE UNICILA PRIDELEK.

Rihemberk, septembra 1933. (Rob). — Toča je pri nas in v okoliških vseh pobila pridelek in tako razblinila še zadnji up. Delamo samo za davke; kako bomo letos plačali davke, še ne vemo.

D'ANNUNZIJEV »BAKARSKI MAS« I »BECKI AEROPLAN« NA LEVANTINSKOM SAJMU U BARI.

Fašistički listovi javljaju, da je D' An-nunzio dozvolio da se na levantinskom saj-mu u Bari izlože njegov »mas« kojim je mu u vrijeme rata bio ušao u bakarski zaliv i za vrijeme aeroplane, kojim je za vrijeme rata letio iznad Beča.

KAD SE SKINE VELO LAŽNIH FRAZA

vidi se, da je fašizam u svojoj biti mizeran — Istina o fašističkim javnim radovima

Trst, septembra 1933. U nijednoj rubri-ci fašističke aktivnosti nema više bluffa nego li u rubrici o javnim radovima. Pom-pa i dekorativnost dosegla je na tom polju svoj vrhunac. Naročito je nedavno oko de-sete obljetnice od Pohoda na Rim ta strana fašizma »iskočila«. Jubilej je proslavljen inauguriranjem nebrojenih objekata novih javnih gradnja na koje je uklesana masivna godina X popraćena liktorskim znakom. — Čita li se govore i prigodne članke u po-vodu ovakvih svečanih inauguracija dobiva se i nehotice dojam, da je fašizam učinio doista velike stvari, pa se događa da, pod utiskom velikih fraza i parola, čak i pro-tivnici fašizma staju u dvoumici. Ta dvo-umica ostaje čak i onda kad nekom privo-mkom dodjemo u Italiju: ceste zadivljuju, — ravne su široke, asfaltirane, sjajne kao ogledalo. Taj utisak ostaje i — moramo pri-znati — ovakve ceste nismo vidjeli nigdje.

Ali stvarnost nije ipak u tim sjajnim cestama. Te sjajne ceste i fraze još nikako ne smiju da stvaraju u nama uvjerenje: fašizam je zaslužan na polju javnih radova! Ciframa se može dokazati, da je baš toliko zaslužan, koliko je zaslužan u pitanju agri-kulturne reforme i žitne bitke.

Iz jedne službene statistike koju je iz-dalo talijansko ministarstvo javnih ra-dova vidimo, da je Italija pred fašizmom skoro više gradila nego danas.

U pojedinim godinama izdano je na javne radove: 1919—20 740 milijuna lira; 1920—21 1.302 milijuna lira; 1921—22 1.191 mi-lijuna; 1922—23 1.050 milijuna; 1923—24 745 mil.; 1925—26 1.075 mil. lira; 1926—27 1.389 mil.; 1927—28 1.046 mil. U godinama 1928—30 podigla se cifra za javne radove na poprečno 1.200 milijuna lira. Godine 1930—31 na javne radove je utrošeno 1.275 mil. dok se u 10. godini fašizma, to znači u minulou poslovnoj godini utrošilo 2 mili-jarde i 200 milijuna lira ukupno za javne radove i željeznice, što je prije bilo u rubrici ministarstva saobraćaja. Vidimo dakle da su u nekim fašističkim godinama cifre čak i niže nego u godina prije fašizma, ali nije u ovom upoređivanju do-voľno da se uzmu cifre kako stoje. Treba naime znati, da su u prefašističko vrijeme i manje cifre značile više jer je danas lira devaluirana prema liri od 1922. Osim toga treba naglasiti, da su u prvašnja vremena javni radovi bili pravi javni radovi, a danas se pod firmom javnih radova provode u ve-likoj mjeri radovi ratnog karaktera, grade se strateške ceste, kasarne, utvrđenja itd. Samo na to ide polovica proračunske cifre.

Ima još jedna kalkulacija, po kojoj se može dokazati, da fašizam ne čini ni-kakva čudesa na polju javnih radova, nego da je vješto postavljao bluff.

Fašistički ministar javnih radova Di Crollanza objavio je u listu »Gazzetta del Po-polo« panegirik fašističkom režimu s obzi-rom na javne radove. Nije isključeno da je fašistički ministar pretjeravao čak i u sta-tistikama, koje iznosi, ali uzimljemo, da su te statistike »točne«. (Ako se zbroje cifre proračuna u svakoj pojedinoj godini izlazi da nisu točne!) On kaže, da je fašistički re-žim potrošio do sada na javne radove 17 milijardi lira, a prilašnji režimi su potroši-li od 1862 do 1922 samo 11 milijardi. To kaže Di Crollanza.

Ako želimo da uporedimo ove cifre mo-ramo učiniti nešto što fašistički ministar javnih radova Di Crollanza nije učinio to znači moramo istaći, da te dvije cifre, ma da se radi o lirama nisu iste naravi. To bi morali i fašistički ministri da znadu da je kupovna vrijednost lire u periodu 1862—1922 bila, može se dokazati, oko osam puta veća nego u periodu 1922—32. Prema tome, kad se sve to uzme u obzir i kad se skalkuliše i postavi u pravi od-nos

vrijednosti lire u onom i ovom perio-du, dolazi se do zaključka, da je u godina-ma 1862—1922 na javne radove otpadalo godišnje 1500 milijuna lira, a pod fašizmom tek nešto malo više, to jest 1700 milijuna lira. (Prema ciframa za pojedine godine koje smo u ovom članku iznijeli prosjek je ipak daleko ispod 1700 milijuna lira! Kako to kad su i ono službene cifre?)

Kad se čita fašistička upoređivanja javnih radova danas i nekada, ko nije upućen mogao bi da zadje u veliku zabludu.

Medjutim ne treba nikada smetnuti s uma da je Italija prije fašizma u pedeset godina napredovala u svakom pogledu upravo ra-pidno. S manjom bukom i manjim sredstvi-ma izgradila je Italija od 1870 do početka rata oko 18.000 km željeznice te je u grad-nji željeznica postigla pred rat prosjek od 1000 km godišnje. Poljoprivredni prihodi podignuti su bili na 7 milijardi lira u zla-tu godišnje a bonificirano je bilo 3 milijuna hektara močvarne, malarične i neplodne zemlje. U industrijama, koje su se naglo razvijale bilo je uposlono oko 5 milijuna radnika analfabetizam pao je sa 70 po-sto godine 1870 na 37 posto pred ratom. — To fašizam svjesno ignorigira, da bi iskočila jače njegova čudotvorna funkcija i božje poslanstvo. Medjutim u tom ignoriranju ni-je samo taktika fašizma. nego i najveća uvreda za talijanski narod, koji nije prije fašizma bio toliko zapušten i nazadan, kao što to Mussolini danas mistifikuje.

Da bi se osvijetlili bluffistički ciljevi fašističkih paradnih javnih radova, do-voľno je citirati svote, koje su potrošene za poljedine pokrajine i gradove.

Iz tih svota razvidno je na prvi mah: javni radovi imaju u prvom redu da se vide, da budu pristupačni što većem broju stranaca (po mogućnosti što većem broju stranih dobroćudnih novinaru) i da ostave na narod koji plaća poreze što je moguće jači oča-ravajući utisak. Na dan desete obljetnice fašizma inaugurirane su ove javne gradnje (gradjene svotama iz budžeta po negdje i po više godina): U sjevernoj Italiji sa Za-drom inaugurirano je javnih radova za 1.455 milijuna lira (na 128.000 č. km.), dok je centru s Rimom i luksusnim restauraci-jama historijskih spomenika, na površini od 71.000 č. km. utrošeno 1.140 milijuna lira. Na sam Rim (Urbe) utrošeno je 584 milijuna! U južnoj Italiji (60.000 č. km.) utrošeno je 710 milijuna, a na otocima (50.000 č. km.) 269 milijuna lira. — Prema pojedinim zemljama javni radovi su bili ovako podijeljeni (ono što je inaugurirano za 10 obljetnicu!):

Piemonte 316 milijuna; Lombardia 441 milijun; Venecija 376 milijuna; Emilija 271 milijun; Ligurija 90 milijuna; Zadar 1 mili-jun; Toscana 398 milijuna; Marche 44 mi-lijuna; Umbria 16 milijuna; Lazio 609 mi-lijuna; Campania 315 milijuna; Kalabrija 231 milijun; Puglie 121 milijun; Basilicata 43 milijuna; Sicilija 186 milijuna; Sardinija 107 milijuna. U kolonijama: Tripolitanija 57 milijuna; Cirenaica 78; Eritreja 12; So-malija 10.

Vidi se, da je u najsiriromašnijim i naj-zapuštenijim krajevima najmanje potrošeno. Tamo gdje je potrebno da se ulože milijarde baca se desetke milijuna, na rimske spomenike i Kaliguline ladje na stotine milijuna.

Najviše su od fašizma u javnim radovima dobili baš veliki gradovi, reprezentativni centri, koje stranci posjećuju. Na primjer: Rim 584 mil.; Firenza 168, Milano 161; To-rino 100 itd., a čitava Basilicata, najstrašniji i najafričkiji predio Italije svega 43 miliju-na lira. To sigurno nije u duhu obnove Ita-lije, u duhu agrarizacije i antiurbanističke politike, kojom Mussolini voli da se po-nosi.

ZAŠTO JE POGINUO DE PINEDO?

Iza kulisa jedne slave, klupko intriga

Novine su ovih dana donijele vijest, ko-ja glasi: »New-York, 2 septembra, (A) — Slavni talijanski letač general Francesco de Pinedo je zaglavio u plamenu svoga aviona, kad se spremao da poleti i da po-tuče svjetski rekord Codosa i Rossija u ravnoj liniji bez spuštanja. Aparat je išao po zemlji kojih 600 metara. Onda je udario o plot, pa se prevrnuo i zapalio. Avijatičar je iskočio, ali se nije mogao više spasiti. Truplo mu se pretvorilo u ugljen. Nesreću je očito skrivio preveliki teret benzina od 1.027 galona«.

Ta vijest o smrti de Pineda odjeknula je svijetom, jer je taj glasoviti avijatičar pred par godina bio najprominentniji heroj zraka. Svojim velikim letovima, kad se li-še onog vanjskog, manifestacionog obiljež-ja, koje daje Mussolini svim pothvatima talijanske avijacije, de Pinedo je postigao velike rezultate, koje je objektivna inter-nacionalna javnost morala da prizna. Bal-bo je u ono vrijeme bio još — početnik, učio je tek pilotiranje, ma da je već bio imenovan generalom u avijaciji. Kažu do-duše, da je i danas Balbo vrlo loš pilot... Velika slava, koju je de Pinedo bio po-stigao svojim prvim i drugim letom nije bila ugodna Balbu. Između njih bilo je do-šlo odmah do nesuglasica, koje su se raz-vile i postala javna sablazan, kad je Mus-solini de Pineda promaknuo i povjerio mu

veliku funkciju u vrhovnoj komandi avija-cije. Balbo, koji je u fašističkoj hijerarhiji vrlo jak, bio je poduzeo sve, da bi onemo-gućio de Pineda, koji ga je pak optuživao zbog lakomnog gazdovanja i korupcije. Osim toga de Pinedo nije mogao da odo-bri razne Balbove avijatičke pothvate, koji su bili daleko od serioznosti. Odnos među de Pinedom i Balbom tako se zaoštrio, da je Mussolini bio prisiljen, da de Pineda pošalje iz Italije. I poslao ga je u Argenti-nu pod izlikom neke avijatičke misije.

Medjutim de Pinedo nije u Buenos Ai-resu ostao dugo, napustio je taj položaj i otišao u Sjevernu Ameriku, gdje se i dalje bavio avijacijom, ali slobodno. Kad je Bal-bo s onolikom bukom projektovao i izveo let u Ameriku, de Pinedo je odlučio da poduzme nešto, što će izazvati upoređenje s Balbovim letom i što će pokazati, ko je avijatičar od rase, a ko od parade. I spre-mio se na svoj posljednji put... Organi-zovao je let, koji je po zamisli i po odvaž-nosti, koju je iziskivao bio doista veliki, herojski let. Ali nije ga izveo. Pao je. Tra-gika de Pinedove pogibije je, dakle, dvo-struka. Nije to samo smrt jednog junaka zraka i rekordera, koji je htio da osvoji novu mogućnost zračne veze kroz golemu daljinu, avionom, kojim će sam pilotirati i u kojem pored njega neće niko biti. To je ujedno i smrt jednog pionira, koji je

htio da izvoštiti afirmaciju pravih vrednota, danas, kad su i u zraku počeli da se afir-mišu arivist i demagozi, kad se i zrak po-čeo eksploatirati u svrhe, koje su daleko od pravog viteštva.

Smrt de Pinedovu zabilježile su i fašističke novine. Ali po naredjenju, sve no-vine imale su male naslove i jednake krat-ke izvještaje. Životopis i zasluge de Pine-da bile su u svim listovima opisane jedna-kim riječima onako, kako je to dala Agen-zia Stefani. Dok je još pred par godina sva štampa posvećivala de Pinedu čitave prve stranice, sad su nekrolozi bili štam-pani u zabačenoj skromnoj poziciji. I na koncu se u tim nekrolozima neukusno ka-že, da je u posljednje vrijeme de Pinedo bio i fizička i duševna ruševina i da je zbog toga ovaj let ovako tragično svršio.

»NOI VOLEVIMO UN'ALTRA ITALIA!«

Trst, avgusta 1933. Gospodarski polom Trsta je vse veći i veći. Nezadovoljstvo postaja očitije in se ne skriva već, kljub prežećim očem stotin »kvesturinov«. Obup in razočaranje pa je prekoračilo že kroge tržiškega meščanstva, ki je znano kot ne-patriotično in se je zajedlo celo med stare zagrizene bivše iredentiste. Značilna je iz-java Banellija (očeta poslanca Banellija), ki je zavzemal v iredentističnem gibanju pred vojno prva mesta. Razočaran nad po-lomom, ki ga je Trstu prinesla Italija je ta preiskušen patriot dejal v trenutku popol-ne iskrenosti: »Noi volevimo un' altra Ita-lia« (Mi smo hoteli drugačno Italijo).

Pa je Italija le ena, vsa drugačna, kot je bila v satijah nekdanjih iredentistov. (Olet).

NEURJE OB OBALI

Trst, 1 sept. (Agis). Pred tednom je divjal nad Sesljanom, Vižovljami in Mavhinjami strašen vihar, ki je povzro-čil našim kmetom veliko škodo. Spodaj ob morju je dvignilo z velikega hotela streho in jo zaneslo daleč v stran. V Vižovljah je razkrilo Tliččevim hišo in tudi drugim razbilo mnogo korcev in oken, rilo drevesa, posebno pa je raz-sajalo po vinogradih. Prav te dni cenijo škodo, ki je zelo velika. — Nekaj ljudi je bilo to poletje zaposlenih pri zidanju hotela pod cerkvico sv. Jožefa v Seslja-nu, ki je do zdaj čakal na obnovitev. Letos so se lotili tudi popraviljanja Bur-ga v Devinu. Vse to pa je zelo malo. Kmetje žive slabo. — Tudi letoviška se-zona je kakor prejšnja leta. Skoraj nič ni letoviščarjev. Napravili so veliko re-klamo za Sesljan, a privabili so komaj nekaj dunajskih otrok.

FASISTOVSKI ŠOLSKI SISTEM

Pouk na naših ljudskih šolah.

Reka, avgusta 1933. — (Agis) — V tretjem in petem razredu ljudske šole so uvedeni izpiti po vsej Italiji. Vršijo se pred komisijo, sestavljeno iz dveh ali treh učiteljev bližnjih šol. Peti razred ljudske šole na Premu je letos poučeval učitelj in podešta obenem Gandolfo Za-farana. Za pouk se ni prav nič zanimal. Mesto, da bi s poukom pričel ob 2 h po-poldne, kot je predpisano, je pustil, da so otroci skakali in divjali po dvorišču. Včasih jih je poklical v razred šele ob 3 h. Potem jim je dal prepisati kako be-rilo, jim je navijal gramofon, ali kaj sličnega. Skoraj vsak dan se je končal pouk že ob 3 in pol ali pa še prej. Pri izpitu pa se je pokazal sad tega vzorne-ga pouka. Več ko polovica otrok v raz-redu ni zdelala izpita in bo morala po-navljati razred. Pripovedujejo celo, da je učitelj sestavil naloge z različno vse-bino, katere so prepisali otroci na listke. Te naloge, je mislil učitelj, da bi jih po-tem otroci pri izpitu enostavno prepisali. Učitelj je tudi predlagal izpitni ko-misiji, naj da naloge z enim izmed onih naslovov, katere so imeli že otroci pri-pravljene. Komisija pa je določila čisto drugo nalogo, tako da polovica otrok ni napravila niti najosnovnejših stavkov. In tako je po vseh razredih in šolah. Učiteljica na Premu Rosignoli ni nič boljša. Verouk in ročno delo klasificira kar po prilici, ne da bi kaj izpraševala, kaj se poučevala. Tako se je zgodilo, da je neka deklica, ki se je naučila doma nekaj vezti in šivati, dobila prav slab red v ročnem delu, druga, ki ni znala niti šivanke držati, pa je dobila prav dober red.

CELA REŠKA POKRAJINA HOČE PO-STATI »ZONA FRANCA!«

Reka, avgusta 1933. (Agis). Velika kriza, ki razsaja že deli časa povsod, je še huje zajela kraje izven »zone franche«, ko je bila ta odobrena. Znano je, da je fašistična vlada dovolila Reki omenjeno zono zato, da bi poživela trgovino in, da bi ustavila uvoz živil iz Sušaka. Okoliški prebivalci izven cone v večji ali manjši meri nabavljajo potrebščine na Reki, kjer so, za današnje razmere, cene izvanredno nizke. Tembolj pa trpijo radi tega občutno škodo ostali kraji, zlasti večji kot Podgrad in Bistrica, saj je tu trgovina popolnoma zastala. To je privedlo bistriško občinsko gospodo, da je sklenila zaprositi Mussolinija, da sprejme tudi ostale kraje v reški pokrajini v blaženo »zono franco«. V ta namen sta bila že pred mesecem poslana dva zastopnika bistriške občine v Rim. Do danes ni bilo menda nikakega odgovora, vsaj ugodnega ne. Pa ga tudi ne bo, si-cer bi vse pokrajine zahtevali isto!

ŠALJITE PRETPLATU!

Glasovi štampe

SUŠAK I RIJEKA — SIAMSKI BLIZANCI

RIJEKA JE PROPALA ZATO ŠTO JE OT
SJEČENA OD SVOGA ZALEĐJA, JUGO-
SLAVIJE.

Ugledni grčki književnik Kosta Uranis, koji je učestvovao na ovogodišnjem kongresu Pen-klubova u Dubrovniku, objavio je u atinskom listu »Proia« svoje utiske sa Sušaka i drugih mjesta, u kojima između ostalog kaže:

»Sjećate se sigurno stare Solomonove priče, kako je izdao naredjenje da se rasjече na dvoje dilette za koje su se otimala dvije majke. To je i historija Rijeke i Sušaka. Majke toga djeteta su Italija i Jugoslavija. A Salomon, to je diplomacija... Rijeke i Sušak, to su dva djeteta koja liče na Sijamske blizance, čija su tijela spojena u jedno. To je svakako jedna od najčudnovatijih tačaka muzik-hola koji se zove Evropa... Rijeke i Sušak imaju razumije se dvije obale, Jugoslovensku, po kojoj mi prolazimo i koja je manja, a italijanska je veća... ali zato i opustijela, gotovo prazna... Jasno je da je Rijeke otisnuta od svoje prave majke; ona je ostala bez mljeka. Rijeke je propala, jer je otisnuta od svoga zaledja. Dakle, krv više ne teče do žile jednog Sijamskog blizanca...

Pitate se da li je sve to interesantno? Kako ko shvati. Ja sve ovo nalazim vrlo čudnovato! Setate se duž jednog morskog kanala, prepunog sitnih ladjica, kajika i maona, sve poredjano jedno do drugog. Na našoj strani jugoslovenski vojnici, uspravni i nepomični, bez pokreta, stojički stoje pod kišom, koja ih ne uznemirava. Na drugoj strani poskakuju italijanski bersaljeri, sa svojim razbarušenim perjanicama... na glavi. I oni naoružani... Posmatraju se kao »pom na fajansi«, kako je rekao jedan Francuz. Ostavimo ih neka se gledaju... Hodaćmo po putu, koji je jugoslovenski, a kuće na njemu sa druge strane su italijanske... Bizarnost se nastavlja. Most dijeli dva grada. Moji prijatelji prelaze na drugu stranu, da vide Italiju i da pošlu »pozdrave iz Italije«. Stojim nepomično u hotelu na jugoslovenskoj strani i posmatram kroz kišu iz svoje hotelske sobe Italiju... Naši prijatelji Jugosloveni čekaju nas da se naši prijatelji vrate iz Italije, pa da krenemo autobusima za Sloveniju... Uvjeravam da će svakog časa naši prijatelji da se vrate iz... Italije.

Konačno odlazimo. Penjemo se neprestano jednim strmim putem. Samo potok dijeli nas od Italije. Sve brdo do brda, provalije. To se zove granica. Kiša pada u ponore, izazivajući utisak samoće i sjeće. Spuštene jugoslovenske zastave pozdravljaju jednog jugoslovenskog rodoljuba, koji je tih dana umro... Ali, odjedanput, kao jedini živ stvor u ovoj samoći i u ovoj tuzi granice, koju je stvorila diplomacija, ukaže nam se jugoslovenski vojnik — jedino živo stvorenje na ovoj kiši. Stoji uspravan, nepomičan, kao kakav mladi bog na samoj litici brjega, sa puškom uperenom nadolje, posmatra ponor i granični potok koji teče... To je jedina pogranična tvrdjava, koju Jugoslavija drži na ovim stranama... Opet granica! Ponovo granica! Brdo, koje gledamo preko puta, talijansko je. Vojnika nema. Sve što vidimo, to je veliki odbranbeni betonski zid, prekriven gorom i šumom.

Iza ovog brda Italijani grade utvrde. To je posljednja pogranična slika, koja nam je ostala u uspomeni. Ovuda idu putevi za Italiju i dalje. Brda, koja za nama ostavljamo, to je jugoslovenski kraj, ove krvave zemlje, koja se spušta na Primorje. Pred nama otvaraju se zelene livade i visoka drveća, okružena živopisnim gorama, idilski prolog u veličanstvenu sjeverozapadnu Jugoslaviju.

»MATERINJI JEZIK U SAVREMENOJ ŠKOLI«

Pod tim naslovom izašla je, kako smo već javili opširno u posljednjem broju, knjiga vrlo interesantna sadržajem, koju je napisao poznati naš pedagoški pisac g. Josip Demarin, profesor učiteljske škole u Zagrebu. Knjiga je namijenjena učiteljima i nastavnicima srednjih škola, kao i svima onima, koje taj problem zanima. Ima 140 stranica, a stoji 20 dinara. Za djake u pedagoškom seminaru 15 dinara. U predgovoru označena cijena povišena je zbog dodatka novih priloga i klišea. Naručuje se kod autora: Zagreb IV, Habelićeva 1.

NAŠ ZEMLJAK POBJEDNIK U AVIJATIČKIM UTAKMICAMA

U velikim avijatičkim utakmicama, koje su priređene u povodu proslave desetogodišnjice Nj. Viš. Prestolonasljednika Petra i u kojima su učestvovali najbolji jugoslovenski piloti, u utakmici lovačkih aeroplana odnio je pobjedu, doletivši prvi, major Zdenko Gorjup, naš zemljak, rodom iz poznate tršćanske familije, sin g. Ivana Gorjupa.

KOMEMORACIJA BAZOVIČKE TRAGEDIJE V LJUBLJANSKEM »TABORU«

U četrtak 31. avgusta se je na članskom sastanku zbralo častno število omladinčev. Tov. Benša nam je u lepem govoru prikazalo delo in neizmerno žrtve, ki so jo doprinesli štirje naši največji Junaki. Akademik tov. Hrovatin je občuteno recitiral Županičovo »Grobovi tuljho« in še nekaj primernih recitacij.

Duh Gortana, Bidovca, Marušića, Miloša in Valenčiča bo v nas večno živel!

Naše tovarišice in tovariši so posuli s cvjetjem spominsko ploščo zaslužjeni zemlji pred univerzo.

Naša propaganda

DELO ORGANIZATORNO-PROPAGANDNEGA ODSEKA SAVEZA JUGOSL. EMIGRANTSKIH UDRUŽENJ V LJUBLJANI

Ljubljana, septembra 1933.
Na lanskem kongresu Saveza v Beogradu, se je osnoval organizatorno-propagandni odsek, ki se je tekom poslovnih doba v svrhu čim intenzivnejšega dela izpopolnil z nekaterimi novimi članovi. Si je poiskal v važnejših centrih naše emigracije svoje zaupnike.

Skupne seje odseka in zaupnikov ni bilo nobene, ker ni bilo zato primerne priliko, vendar pa se je odsek na zaupnike obračal za razne nasvete in pojasnila. Odsek je imel 18 rednih in 1 izredno sejo. Ker je bil ustanovljen šele na posljednjem kongresu, je bilo treba predvsem iskati poti in načina za uspešno praktično delo. Razumljivo je torej, da se takoj v začetku uspehi niso mogli pokazati. Po naročilu direktorija je odposlal vsem v savezu včlanjenim organizacijam okrožnico, v kateri je pojasnil razloge,

zakaj se je na Jožefovo, dne 19. marca

opustilo organiziranje molitev za Julijsko Krajino.

Odsek je sestavil za svojo poslovno dobo kratak program dela, ki je sledeč:

1. Organizirati v dneih 13. in 14. maja t. l. celodnevni idejni tečaj v Ljubljani.

2. Dati iniciativu za emigrantske tabore, zamišljene kot emigrantske manifestacije in sicer v Kranju, za društva na Gorenjskem včevši Ljubljano, v Mariboru za društva na bivšem štajerskem, in v Novem mestu ali Črnomlju za društva na Dolenjskem.

3. Primerno izkoristiti I. Pokrajinski zlet SKJ v Ljubljani.

4. Organizirati razstavo tiska.

5. Organizirati žalni teden v jeseni.

Med tem je odsek skrbno ugotavljal vse obletnice in važne dogodke iz preteklosti, ki predstavljajo krvave postaje junaške kalvarije našega naroda v Julijski Krajini, in skrbel za organizacijo komemoracij o priliki naših svetih obletnic.

Od začrtanega programa se je izvršilo naslednje:

Dne 14. maja t. l. je bil organiziran celodnevni idejni tečaj v Ljubljani, ki se ga je udeležilo 27 organizacij s približno 100 delegati tudi iz najoddaljenijih krajev kakor n. pr. Skoplje itd. Na tečaju so referirali Dr. I. M. Čok o zunanje-političnem položaju s posebnim ozirom na Italijo, dr. Lavo Čermelj o propagandi za Julijsko Krajino, prof. Matko Rojnic o ideologiji našega pokreta, Ive Mihovilič o pomenu našega tiska in B. Rejec o razmerju emigran-tov in njihovih organizacij do domačinov.

Utiš, ki so ga udeleženci odnesli s tega tečaja, je bil, kakor smo mogli izvedeti, zelo povoljen. Udeleženci so z nepetnim zanimanjem sledili izvajanjem referentov ter je ta tečaj marsikomu pokazal in pravi luči vso važnost našega pokreta. Popoldne istega dne je bila o navedenih referatih debata, v katero so z zanimanjem posegali delegati.

Odsek je dal iniciativu za organizacijo emigrantskega tabora, ki naj bi se vršil v Kranju 16. julija t. l. Društvo »Sloga« je misel osvojilo in začelo s predpripravami, nato pa je končno tabor odpovedalo. Glede tabora v Mariboru ni prišlo do konkretnijih oblik, pač pa je našel odsekov poziv odmev pri društvu »Krnj« v Črnomlju,

ki je organiziralo 6. avgusta t. l. tabor,

o kateremu moremo reči, da je v vsakem pogledu uspel ter resnično okrepil naše emigrantske vrste.

Dolgo se je razmišljalo o tem, kako bi se I. pokrajinski zlet SKJ izkoristil za propagando za naše zaslužene brate. Odsek je zainteresiral Sokolsko društvo Zagreb III

za prireditev samostojne akademije v okviru zletnih svečanosti.

Sokol Zagreb III se je tej iniciativi odzval in se je tako ta zamisel mogla uresničiti. Na akademiji, ki se je vršila ob nabitno polni dvorani, so sodelovali poleg gore omenjenega društva, še Sokol Rab, Emigrantsko društvo »Tabor« iz Ljubljane, Klub koroških Slovencev iz Ljubljane, Sokol Caribrod in člana ljubljanskega Narodnega gledališča ga. Šaričeva in g. Bratina. Akademija je tako dosegla popolnoma svoj namen, še tembolj, ker so ji prisostvovali najvišji dostojanstveniki, ki so se o priliki zleta mudili v Ljubljani. V zvezi s tem se je hotelo organizirati razstavo tiska, kar pa ni uspela kljub številnim okrožnicam in apelom, ki jih je odsek naslovil na posameznike in društva s prošnjami za zbiranje potrebnega materijala. Tako razstava, ki naj bi postala s časom stalna in potujoča razstava, je zelo potrebna in velikega propagandnega pomena. Zato čaka ta važna naloga bodoče vodstvo odseka.

Tudi v pogledu organizacije centralne knjižnice nismo nič na boljšem.

V tej bi morala biti zbrana vsa dela, ki obravnavajo naše vprašanje, da bi mogli tako z njimi postreči raznim našim organizacijam za predavanja itd.

O priliki zletnih dni SKJ v Ljubljani

je odsek v propagandne svrhe razdelil med naraščaj in deco iz južnih pokrajin naše države 500 izvodov mladinske revije »Kresnice«, ki mu jih je v ta namen darovala Mladinska Matica v Ljubljani. Ta revija je vsebovala lep sestanek o Julijski Krajini. Posamezne izvode je odsek opremil s primernim besedilom, ki spominja na naše zaslužene kraje. Odsek je nadalje založil in tiskal propagandno brošuro

»Sokolstvo v Julijski Krajini in na Koroškem«

v češkem jeziku, poljski prevod iste se zaradi tehničkih zaprek za enkrat se ni mogel natisniti. Brošuro se je v zletnih dneih brezplačno delilo češkim gostom. Tudi te brošure je odsek opremil s istim besedilom kakor prej navedene izvode »Kresnice«. Ostale izvode je razposlal društvom in interesiranim posameznikom v državi, preko 1600 izvodov pa se je poslalo na Čehoslovaško. Brošura se je tiskala v 3000 izvodih.

Organizacija žalnega tedna

o priliki obletnice bazovske tragedije je sicer bila že započeta, po sklepu predzadnje seje Saveznega direktorija pa je postala brezpredmetna in bo zato naloga novega vodstva odseka, da pripravi za 12. november vse potrebno. Za komemoracijo 6. septembra se je poslalo vsem našim organizacijam primerno predavanje.

Omeniti je treba še podrobno delo, ki se je vršilo poleg ravnokar navedene. Razpisalo se je z okrožnico vsem društvom anketo

o skupnem geslu, znaku in praporu. Odgovori so si precej slični ter jih bo odsek v precizni obliki kot predlog iznesel na kongresu.

Glede emigrantske himne je odsek tudi pokrenil potrebne korake.

Odsek je vse organizacije pozval k čim intenzivnejšemu nabrajanju članov in čim vztrajnejšem širenju naše misli. S posebnim okrožnico se je opozorilo na naš glasilo »Istra«

in dalo organizacijam konkretna navodila, kako naj postopajo v pogledu naročevanja lista, dopisovanja v list ter nabrajanja naročnikov in inseratov. Tudi glede ustanavljanja novih organizacij se odsek obrnil na že obstojeća društva, kakor tudi na posameznike in se je v tej smeri doseglo že lepe uspehe.

Ob smrti škofa Dr. Karlina se je organizacijam poslalo predavanje, ki ga je sestavil župnik g. Soklič. Prav tako je odsek upozoril vse organizacije, da se spomnijo pokojnega velikana prof. Spinčiča.

Na iniciativu odseka so v Ljubljani vsa emigrantska, narodno-obrambna, sokolska in kulturna društva priredila dobro uspešo komemoracijo za pokojnim prof. Spinčičem. Odsek je stopil v stike z uredništvom »Istre«

v svrhu tiskanja mladinske igre Draga Lavrenčiča »Deca išče kralja Matjaža«.

Nadalje je pripravil za obletnico požiga Narodnega doma v Trstu primerno predavanje

»Naši ognjeni krstie«, ki ga je razposlal vsem članicam z pozivom, da posvetijo temu dogodku na članskih sestankih posebno pažnjo. Prav tako je bil v stalnih pismenih in osebnih stikih z vsemi organizacijami.

Opozorjal je na potrebe v našem pokretu,

dajal potrebna pojasnila in iniciativne sodelovanje med odsekom in poedinimi organizacijami je bilo v plošnem zadovoljivo, razen v par izjemnih slučajih, ko niso poedine organizacije čutile potrebe po sodelovanju iz razlogov, ki so odseku več ali manj znani. Te organizacije naj direktorij ozir. kongres pozove k redu ter jih opozori na dolžnosti napram pokretu.

Odsek je mnenja, da je postopna, toda sistematična pritegnitev poedinih organizacij članic k delu za skupne svete cilje edino pravilna taktika, ki naj v dohodni bodočnosti ustvari homogeno, borbeno, neustrašeno in v naših upravičenih zahtevah brezkompromisno celoto.

KONCERTNO VEČE U CELJU

GOSTOVANJE DRUŽINE »SOČE« IZ LJUBLJANE.

Celje, 3. septembra.

Sinoč je ovdje priredila koncertno večje družina »Soče« iz Ljubljane, pod okriljem ovdašnje emigrantske organizacije »Soča«. Program, dramske i pjevačke točke, bio je dobro zamišljen i uspio izveden. Šteta samo što je ovaj priredbi prisustvovao maleni broj posjetilaca, dapače izostali su i oni redovi, za koje se nije računalo da bi mogli izostati. Prema tome je izostao i materijalni uspjeh. Za naknadu goste je svojom susretljivošću mnogo zadužio uz odbor »Soče« poimence profesor g. Gorjup. Družina »Soče« kani program što ga je izvela u Celju ponoviti u Ljubljani prilikom zasjedanja kongresa emigrantskih društava. Delegatima i ostalim posjetnicima kongresa pruža se na taj način prilika da vide ovu priredbu. — J. R.

SASTANAK DRUŠTVA »ISTRA«

Nakon dulje ljetne stanke održan je nedjelju prije podne u društvu »Istra« članski sastanak na kojem je odbor podnio izvještaj o radu, a nakon toga su raspravljala aktuelna društvena pitanja.

Sastanak je otvorio predsjednik g. Ivan Stari. Njegov izvještaj obuhvatio je glavne momente dosadašnjeg odbovskog rada, koji se odvijao normalno i neprekidno uz sve to što su pojedini odbornici tokom ljetnih ferija bili na dopustima, izvan Zagreba. Pored kancelarijskog, internog društvenog rada, intervencija, preporuka, korespondencija, prikupljanja članova i dr. društvo je i inače, u nekoliko navrata, bilo aktivno, pratio kretanje i sudjelovalo u raznim priredbama, nastupima, kod proslava itd. Tako prilikom slave razvika sokolskog barjaka Sokola III, zatim prigodom ljubljanskog sokolskog sleta kada je ujedno održana poznata propagandna akademija za Julijsku Krajinu, na emigrantskom taboru u Črnomlju i dr. U okviru društva osnovana je Sekcija za međusobnu pomoć, a rad se sada i na osnivanju t. zv. Prosvjetno-zabavne sekcije, pa se inicijativa u tom pogledu privodi u djelo. Ova bi se sekcija imala pobrinuti za održavanje redovitih predavanja, raznih tečajeva, izleta i drugih društvenih priredaba.

U svojem govoru predsjednik spominje da je odbor premjestio konačište Socijalnog odsjeka, koji je imao dosada prostorije u Miramarskoj cesti, na Selsku cestu, gdje su prostorije veće, zračnije i — jeftinije.

G. Istenić referirao je o Sekciji za međusobnu pomoć, u kojoj su do sada učlanjena 54 člana. O toj sekciji pisala je opširno »Istra« u svojem prethodnom broju.

Poslije toga poveo se razgovor i diskusija o pitanjima u vezi sa predstojećim emigrantskim kongresom u Ljubljani, pri čem se pokazalo da postoji živ interes za sam kongres toliko i za pitanja koja bi se imala na njem raspravljati. Diskusija o nekim pitanjima bila je opširna i u njoj je sudjelovalo nekoliko govornika.

GLAVNA SKUPŠTINA UDRUŽENJA »GORTAN-BAZOVICA« U SARAJEVU.

Udruženje emigranata Jugoslovena iz Julijske Krajine »Gortan-Bazovica« održaće glavnu godišnju skupštinu dne 17. o. mj. u 10 sati prije podne u prostorijama »Jadranske Straže« sa sljedećim dnevnim redom:

1. pozdrav predsjednika;
2. izvještaj tajnika;
3. " blagajnika;
4. " socijalnog odsjeka;
5. razrješnica staroj upravi;
6. biranje nove uprave;
7. eventualije.

Umoljava se sve emigrante i simpatizere, da prisustvuju u što većem broju. Odbor.

PREDAVANJE U OMLADINSKOJ SEKCIJI U ZAGREBU.

Prvi redoviti sastanak nakon ljetnih ferija. U subotu na večer (9 IX) održat će Omladinska sekcija društva »Istre« svoji redoviti sastanak. Na sastanku će održati student Blaž Zucco predavanje pod naslovom »Između dva pohoda na Rim« (Razvitak političkih i kulturnih prilika u Italiji od ujedinjenja 1870 do 1922). Na sastanku će se tom prilikom komemorirati treća obletnica Bazovičke tragedije. Kako ovim sastankom prvim nakon ljetnih ferija počima u sekciji vrijeme intenzivnog rada, to se pozivaju članovi da u što većem broju prisustvuju sastanku. Predavanju mogu prisustvovati i ostali članovi društva »Istre«. Početak u 8 sati na večer. — Odbor.

SMRT.

G. Božidara Fable, učitelj u Sv. Roku ob Sotli, zadesio je nedavno težak gubitak smrću njegova oca, koji je preminuo u Kršanu u Istri, 24. prošloga mjeseca. Mladom istarskom učitelju naše saučestuje!

U FOND »ISTRE«

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna redovito u normalnom formatu.«

Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

Rudolf Ema — Cerknica	Din	5.-
Grbac Jakov — Maribor	Din	5.-
Stranić Josip — Maribor	Din	5.-
U prošlom broju objavljeno	Din	26.372.35

UKUPNO Din 26.387.35

Ig. Breznikar

Trgovina kave i čaja. — Vlastita elektropržiona i elektromlin za mljevenje.

ZAGREB, ILICA BROJ 65

Telefon 7657